Tečaj XV. **NOVICE** List 95.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 28. novembra 1857.

Pogojzdenje Krasa. *)

Kras, čez kterega je železna cesta iz Ljubljane v Terst izpeljana, ni do sedaj že dosti ne v zemljoznanskih ne v kmetijskih zadevah, najmenj pa v narodnem gospodarstvu pregledan in presojen.

Zastonj si prizadevaš v spisih zemljoznancov in zemljoslovcov popolnoma poznati tisti del Evrope, kteremu se beseda Kras prilikuje, in kteri se vleče ob jadranskem morji od Soče tjè do Narente in od morja do Savine meje na Gorenskem, od Ljubljanskega močirja do Zatičine čez Kočevje na Dolenskem in se razprostira daleč na Horvaško in Dalmacijo, se širi večidel po Notrajnskem, Primorskem, Istriškem, Horvaškem in Dalmatinskem.

Tukaj pa ne bomo natanko preiskovali, ali se pešenik ali taselo h kajperu ali zgornji triastvorini, ktera je, kakor zemljoslovci mislijo, poprejšnje morske tla pokrivala, ali spodnji apnénik h kredotvorini prišteva, ali se z dolomitom premenjuje, ali se pa mehkeji in laporni apnénik poleg Opčine, Sežane, Tomaja, Divača itd. v kaki drugi podobni obliki nahaja, ali se numulitni apnénik stareji, z ostrigami zmešan pa mlaji tvorini vverstuje; — naš namen je zemljo Krasa le od kmetijske strani pregledati. V teh zadevah nam je železnica čez Kras od Ljubljane v Terst marsikaj razodela od lastnost skalovja, ki so se na veliko krajih razkrojile, po kterih so se zemeljne tla bolj natanko razločiti in spoznati dale.

Kraški svét je od drugih planinskih in primorskih zemelj vès drugačen; poveršna zemlja na Krasu ima to lastnost, da ondašnje vode niso v stanu dolin zaliti, ker tečejo le nekoliko časa poverh zemlje, potem se v razne razpoke in votline pogreznejo, tečejo sopet nekoliko časa po podzemeljskih vodotokih cele ali pa deloma in se v kratkem spet na verh zemlje povernejo, po kteri se nekoliko časa pretekajo. H takim vodam prištevamo Reko, ktera se v Škocjanu blizo Britofa v Uremah v jamo pod živo skalo šumeča valí, in pride sopet na Brežini na dan, kjer so tekoče leto vodotok napravili, po kterem je nekoliko vode v Terst napeljane, nekoliko je pa v Timavu v morje hahlá; Pivka teče v postojnsko jamo in pride pri Planini pod imenom Unšica na dan, ktera teče zopet blizo Logatca pod zemljo; in spet pri Verhniki izpod zemlje izvira pod imenom Ljubljanica, ki skoz Ljubljansko močirje in Ljubljano teče in se pod Zalogom v Savo izliva; ravno tako lastnost ima tudi cerkniško jezero, ki se po mnogoverstnih jamah pod zemljo odceja.

Enakega stvarjenja, kakoršna je poveršnjina Krasa, so tudi podzemljine z neizrečenimi razpoklinami in votlinami preprežene in z apnénikom obzidane, v kterih vodah in cemunih se berložnje ali močerilci (proteus anguinus, človeške ribice) nahajajo.

Razpokline in podzemeljske votline na Krasu so se le po hudih potresih napravile, ker se od drugih ogenjbljuvnih razporov nič zapaziti ne dá. In res so kraji ob morji pogostoma potresom podverženi, kakor Kleden, Dvor in Parč, kjer so se hudi potresi od leta 342 po Kristusovem rojstvu do današnjih časov prav pogostoma nahajali.

Naturni nasledki razpočenih apnénikov so, da se deževnica večidel v razvaline steka in zgornjo rahlo zemljo poplaví, in ravno zato se v enakih krajih vedno voda in dobra rodovitna zemlja pogrešuje, ker v nižjih in podzemeljskih jarkih razpoke in enake razvaline zaliva in zasipa, kar se je semtertjè ob železnici na Krasu nahajalo; pri Prestranku in v Šent Petru so ponikve, ktere so z dobro zemljo za več kubiknih sežnjev globoko nasute.

Nasuta ponikva za postajo v Šent Petru, na severni strani, ki je 150 sežnjev dolga, globoka pa 2 in pol do 3 sežnje, široka pa 15 do 20 sežnjev, je polna dobre rodovitne zemlje.

Take ponikve in jarki, ki so polni dobre in rodovitne zemlje, bi se mogli iztrebiti in zemlja na take puste kraje napeljati, kteri so za novo obdelovanje pripravni.

Naturni nasledki razpoklin in nasipanje pustih krajev z dobro in rodovitno zemljo bi bilo tudi za razne drevésa dobro, posebno za take, ki svoje serčne korenine skorej naravnost navzdol spušajo, kakor hrast, bukev, jesen, hoja ali jelka, oreh, hruška, češnja, kostanj itd. Te drevésa se nahajajo po vsem Krasu v večji ali manjši širjavi razprostrene, po tem kakor so pašniki bolj ali manj razširjeni, in kakoršna je živina, ki se po njih pase.

Ondi, kjer jih gojzdnarski oskerbniki varjejo, so lepi hrastovi gojzdje, kakor na priliko v cesarskem kobilstvu v Lipici in Prestranku; kjer pa brez vse previdnosti ovcé in kozé pasejo, kakor med Ležečami in Divaćem, tam ni nobenega sledú imenovanih drevés, in samo še brinjevi germiči se pokončavnemu zobu požrešne kozé v bran stavijo; drugega germovja tukaj skorej viditi ni.

Da je Kras v dandanašnji stan prišel, je večidel požrešni kozi, ovci in govedini pripisovati, al k vsi ti žalostni podobi so temeljni kamen — v spominj človeške dobičkarije in kratkovidnosti — njega dní ošabne in prevzetne, zdaj pa obožane Benetke postavile. Benetke so naredile Kras.

Hrasti iz Krasa so bili, na ktere je v lagunah jadranskega morja perva morska gospodovavka svoje bitje opirati zamogla; kraški hrasti so bili nekdanja podstava k tisti moči, pred ktero se je njega dní vès znani svet tresel.

Benetke so temelj postavile h pokončanju gojzdov na Krasu in revni stan Kraševcov poslednjič doveršile.

(Dalje sledí.)

*) Iz časnika slav. štajerske kmetijske družbe.

Gospodarska skušnja.

(Ovseni kruh namesto ovsa za konje). Časnik „Allg. Ztg. f. L. u. F.“ pravi, da pri 7 konjih leto in dan čez 200 gold. prišpara, kdor ovseni kruh namesto ovsa konjem zobati dajè. Naredí se pa ovseni kruh takole: En cent ovsa se pomeša z 20 funti rèží in v mlin dá, da mlinar oboje na debelo zmelje (šrota); temu drobu se pridene še 5 funtov drobne rezance in potem iz vsega tega kruh speče po navadi. Spečeni kruh se pustí ene dní, da

star postane; potem se drobno zreže in z rezanco vred kakor navadno oves konju zobati dá. Težkim vožnim konjem se dá na dan 18, lahkim konjičkom 12, jezdnim 10 funtov takega kruha. Konjem je kaj všeč in jim dobro tekne. — Dobro je tudi med gori omenjeni drob tudi drobno razsekanega korenja in krompirja primešati; na 100 delov ovsenega drobú 3 dele krompirja.

Gospodarska novica.

(Iz ajde žganje!) Prof. Knobloh je ajdo kemiško preiskoval in pri tem najdel, da ajda ima 3krat tolike štirke v sebi kakor krompir srednje sorte, zraven pa še nekoliko protebnih drobcov, kteri naredé, da so ajdni ostanjki še za klajo veliko vredni, kadar je iz ajde žganje izkuhano bilo. V 9. listu parskega časnika „Ztsch. d. l. V.“ popisuje prof. Knobloh na drobno, kako se iz ajde žganje kuha. — Kdo bi bil mislil, da ljuba ajdica bo kadaj še žganjarjem v gerlo tekla!

Natoroznanske reči.

Mravlja.

(Dalje.)

Vsako mravljlšče ima nekaj ptujih majhnih živalic v svojem stanu. Imenujemo jih zeljšine uší, ker so res ušem podobne, in vsaki jih je že po bezgu ali po kaki verbi laziti vidil. Tem živalicam so mravlje posebno dobre, nosijo jih na solnce, jih gleštajo in jim strežejo, kakor le morejo, tudi hrane jim donašajo in raji same stradajo, da le njih živinica pomanjkanja ne terpí. Te uší so res domača živina celega mravljišča, od ktere sladek užitek dobiva. Te živalice imajo namreč na herbtu dvoje cevi, v kterih se nabira neka sladčica, po kteri mravlje posebno hrepené. Ko pride mravlja do uší, se ji začne prilizovati, jo boža in gladi s tipavnicami toliko časa, da spustí uš po vsaki cevi kapljico one sladčice, ktero mravlja željno poserka. Tako gré mravlja od ene uší do druge, da ima dosti. Uší so pa tudi rade pri mravljah, saj se jim nič hudega ne zgodí, mravlje lepo za nje skerbé, kot kmet za svojo molzno živino, in rés kar je kmetu krava ali ovca, to so mravlji te uší.

Naše mravljišče je imelo svoje dní na dveh lepih pristavah veliko te molzne živinice. Na dvéh hrastih namreč, ki sta blizo mravljišča stala, je prebivalo veliko teh uší in mravlje so jih pogostoma obiskovale, dvé terdo uglajene stezi ste peljale do hrastov in poleti v lepem vremenu je romala nepretergana versta mravelj k hrastoma, — ali zdaj je to vse minulo.

Lansko pomlad, bil je pervi lep pomladanski dan, ko so pervikrat mravlje prišle na solnce in so hotle iti gledat, kaj njih živinica dela, — ali kdo popiše njih osupnost in njih strah, ker jojmine prejoj — hrastov ni bilo več. Posestnik gojzda ju je pozimi posekal in ž njima so šli nar boljši in nar slajši dohodki mravljišča rakom žvižgat.

Zdaj imajo pa le malo živinice več, kar jo je domá v hlevu in še en češminjev germ jim je ostal — vse to le senca proti prejšnemu posestvu.

Topli pomladanski dnévi, ki se zdaj verstijo, so zbudili življenje v jajčkih, ki so do zdaj pri miru na mestu ležale, na ktere so jih delavci spravili. Začnejo se gibati in iz vsacega jajčka zleze červič ali gosenca. Pridnim in skerbnim mravljam dá to posebno veliko opraviti, ker družina se je hudo pomnožila in novorojenci imajo vedno lačne trebuhe in le gledajo, kje bo kaj vgrizniti. Ker si sami še ne morejo potrebnega vsakdanjega kruha poiskati, jim ga donašajo mravlje pridno od jutra do hladnega večera. Domá je vedno sto in sto ust odpertih, ki željno pričakujejo svojih strežnic. Mravlja prinese hrano v čeljustih in červič odpre svoje usta na široko in zija kot žejni srakoper v gnejzdu. Mravlja ga pita po malem s prinešenim jedilom, ktero kot blisk zgine v požrešnem žrelu. Ko bi to dolgo terpelo, bi moralo biti vsih mravelj konec. To je še njih sreča, da terpí to pitanje le nekoliko dní, ker potem se leni trebušniki zapredejo v tenko kožico in iz gosenc postanejo bube, ravno kot se zapredejo svilodi v kokone.

Te bube ljudje navadno mravljine jajca imenujejo in jih nabirajo za tiče, kterim ta hrana posebno tekne. Bube se morajo pa popred v soparu zadušiti, sicer bi nabiravcu čez nekoliko dní kašo upihale.

Mravljam je kaj zeló všeč, da so ti požeruhi upokojeni, ker zdaj se zamorejo oddahniti in tudi za se bolj poskerbeti, posebno pogosto hodijo zdaj k ušem vas; vse je spet veselo in zadovoljno.

Pa to prijetno življenje terpí le nekoliko dní, ker potem se začnejo bube spet premikati in iz tenke kožice prikobacajo mlade mravlje. Torej se zdaj mravlje sopet bolj doma deržé in pazijo na bube. Ko mislijo, da je prišel čas, pretergajo s čelustmi lahno tenko kožíco na onem koncu, kjer ima mlada mravlja glavo. S pomočjo strežnic se izmotajo mlade mravlje iz tesnih celic, pa so še slabe in neukretne. Po vsem životu se jih derží oska srajčica iz tenke bele mrenice in stareje mravlje jim slačijo to srajčico počasi in skerbljivo, da bi mehkih udov ne ranile. Ko so te zadnje vezí odpravljene, jim dajo precej kaj dobrega jésti in potem, ko so se pokrepčale, jih vodijo po mravljišču in jim skazujejo vse kote in poti, ker zdaj bojo morale same za se in tudi za druge skerbeti. Iz jajčk namreč so se izvalile razun navadnih mravelj tudi možke mravlje in babice, ktere nikoli iz mravljišča ne gredó, torej jim morajo delavci potrebnega jedila donašati.

Novinci so kmalo spoznali svoje dolžnosti in se privadili službe in vsa družina živí veselo in srečno v en dan.

Ali komu se sreča vedno smehlja? Velikokrat pride nesreča, ko se je nobeden nadjal ni. Enega jutra, ko so mravlje komaj ustale in so še na pol zaspane po mravljišču lazile, prilomasti ena, ki je že zgodaj ustala in že na ogledu bila, na mravljišče; veselje se ji bere na obrazu, hitro ošverka nekoliko sester in kmalo je vse na nogah. Več kot tretjina družine se podá urno proti kolovozu, kteri je skozi gojzdič peljal.

Mravlja, ki je prijetno novico prinesla, jim kaže pot. Zdaj pridejo na pot in hitro obsujejo poljsko miš, ktera je mertva na sredi poti ležala. To je bil obed, kakoršnega še ne, kar so bele srajčice nedolžnosti slekle!

Ali kjer je sreča, je tudi nesreča, in nesreča je prišla za mravlje zdaj v podobi kolesa na samotežnem vozičku, kterega je star mož s plevélom naloženega pred seboj peljal. Levo kolo gré ravno čez miš — in kjer je pred enim trenutkom še vse živo bilo, je zdaj ostudno mertvišče. Skoraj vse mravlje so poterte od kolesa, kterega je nemila osoda ravno zdaj memo pripeljala. Le malo njih je odneslo peté in te zdaj bežijo od nesrečnega kraja; v sredi peljejo tudi kakega ranjenca, kterega je kolo po sreči le za kako bedro zgrabilo in mu saj še celo glavo pustilo.

To je bila velika zguba za našo družino! Kdo bo zdaj babicam stregel in možke redil, ker peščica srečnih, kteri so splošni uimi ušli, je premajhna, da bi mogla vse dela opravljati? Del in opravil je na kupe, delavcov pa malo.

Preplašeni pribežijo v eni sapi ostali domú in naznanijo sestram strašno prigodbo. Velika žalost obide družice, s pobitim sercom obžalujejo svoje sestrice, ktere jim je nemila osoda tako zgodaj vzela. Pa mravlja tudi v žalosti poguma ne zgubí in si vé iz vsake stiske pomagati.

Ko drugo jutro zarja nebo prepne, so naše mravlje že vse na nogah. Nekaj posebnega danes tuhtajo, ker tako

nemirno sèm ter tjè tekajo in se pogosto s tipavnicami ližejo. Ena, ki je tudi nekoliko večja memo drugih, ima posebno veliko opraviti; vedno šviga od ene do druge in jih pregleduje, kot general svoje vojake, preden jih pelje v ogenj.

Zdaj se vzdigne černa truma, straže odprejo vrata na široko in kot hudournik se vsuje četa po mravljišču. Le malo, kar jih je pri babicah za postrežbo in pri vratih za stražo neobhodno potrebno, je ostalo domá, druge so se vse vzdignile. Zunaj zleze ona velika mravlja na eno bilko in od ondot pregleda še enkrat svojo armado, potem jo pelje navzdol v gojzdič.

(Konec sledí.)

Ali tudi Slovenci imajo obhajati tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda?

Spisal Davorin Terstenjak.

V časopisih smo brali, da se severni Slovani pripravljajo, tisučletni spomin na apostolsko delavnost sv. Kyrila in Metoda slavno obhajati. Ker je ta zgodba v zgodovini dušnega razvitja slovanstva neskončno važna, in ker tudi mi Slovenci smo, akoravno mala, tako vendar čerstva betva Slovanstva, je tedaj vredno preiskavati: ali tudi Slovenci imajo vzrok slavne tisučletne svečavnosti v čast sv. Kyrila in Metoda se vdeležiti?

Slovenci so se s sv. katoliško véro že v apostolskih časih soznanili, vendar ni še se bila v oni dôbi tako ukoreninila, da bi se reči smelo: popolnoma spreobernitev Slovencov h keršanstvu spada v apostolske čase, ker delavnost keršanskih misionarjev one dôbe je obsegala večidel polatinčene mesta in tergovišča s sredstvom latinskega jezika; med narod po seliščih — naj so bile stale v ravninah ali v planinah — se sv. keršanska véra za vès čas rimskega vladarstva čez Norikum nikdar ni bila popolnoma razprosterla (glej Muchar „Römisch. Norik.“ II, 266 itd.).

Po padu rimskega cesarstva so zemlje, v kterih Slovenci prebivajo, postale pozorišča kervavih bojev, in v tej dôbi se je seme sv. keršanske vére vsejano po sv. Fortunatu in Hermagoru, čeravno ne celó zadušilo, tako vendar se hudo popačilo. Divji Atila je od leta 443—454 razsajal po vseh straneh starega Norika, razderl Petov, Celejo, Akvilejo in druge mesta — sedeže keršanstva. Ni se torej čuditi, da še paganizem v slovenski zemlji nahajamo do osmega stoletja, in da še le nemškim misionarjem je ugodilo, ga popolnoma iztrebiti.

Ko je terpelo preseljevanje narodov (Völkerwanderung), rimska cerkev tudi ni mogla dosti za uzderževanje keršanske vére takraj planin storiti; — lahko toraj zapopadamo, kako je bilo mogoče, da v oni dôbi se je krivoverstvo Arianisma v Noriku ukorenilo — posebno v cerkvi petovski in celjski. Brez dvombe se je pritépel iz Sirmia.

Sicer ni nobeden se preseljevajočih narodov imel stanovitnega sedeža v Noriku, vendar bojne čete Rimljanov, ktere so skoz Norikum na panonsko mejo hodile; dalje obilne posadke paganskih rimskih vojšakov v norenskih mestih so bile izpervo bolj zaderžaj, kakor pa podpora keršanstva.

Rekel sem, da ni nobeden preseljevajočih se narodov germanskih imel stanovitnega sedeža v Noriku — domovini Slovencov; hočem tedaj, ker še se v šolskih bukvah zmiraj učí, da so na Krajnskem, Koroškem in Štirskem nekdaj germanski narodi stanovali, to reč natanjše razjasniti.

(Dalje sledí.)

Jezikoslovni pomenki.

Čakavci po Vuku z ozirom na Kekavce, *ki izgovarjajo* l *na koncu besed.*

Spisal J. Kobe.

(Konec.)

„Bilo bi od velike koristi, ko bi se v čakavskem narečji vse zbralo, kar ni serbsko. Onda bi se soditi môglo, ktere teh razlik se slagajo z narečjem njih zapadnih sosedov Kranjcov, ktere so same njihove, in te s kterim slovanskim narečjem se slagajo. Poleg tega bi pa mi dobili veliko čistejih besed, ki se danas med nami ne govorijo.“

Ravno tako bi tudi hasnila severnim Kekavcom taka zbirka besed pri južnih Kekavcih: severni so jako revni, južni pa bogati. Kako lepo pravijo ti: „ne mrazi me“, oni pa: „ne osiraj me.“ Ti delajo razloček med „hiteti“ festinare, in „hitati“ spešno delati; oni pa zadnjega ne razumejo; „pašbiti se.“ Njih sostavljeni glagol „natolcvati“ bi se južnemu „súsati“ slobodno umaknil, na pr. „na-nj vsi súsajo.“ Severni Kekavci ne razumejo južnega, če pravi: „rana mi se je ozlela“, „ozlevati se začela.“ Kako natanko izrazuje južni na pr. stopnje svojega truda; „se žurim“, „tersim“, „trudim“, „kinim“ in „mučim“; severni pa vedno žene svoj „prizadevam“, sostavljen iz „pri-zadenem.“ Za ta glagol menda vendar ne bo slovnik slovenski imel prostora!

V Dalmacii po suhem se ne nahaja dandanašnji nobeno selo ne občina ljudí več, ki bi to narečje govorili, pa tudi težko v Bosni; al nahaja se jih še v horvaški vojniški kranji kakor se Velebit prestopi, in na zapadnem Madžarskem in v Avstrii gotovo tjè do Beča (Dunaja)! Kako so zginile iz Dalmacije? Jaz mislim, da so pobegnili pred Serbi in Turki, ondi ostavši so pa se poserbili. Oni pa, ki zdaj živijo na zapadnem Madžarskem in po sosedni Avstrii, ki jih Nemci imenujejo „Baser-Krobaten“, so verjetno odvetki panonskih Horvatov. Ali od kod tako daleč k severu? ali jim ni Porfirogenet dobro zaznamoval mesta vlade, ali so pa tudi oni v noveji dôbi pobegnili pred Turki.

Iz vsega tù povedanega se vidi, da se južni Slovani vsi zunej Bulgarov po jeziku delijo na troje: pervi so Serbi, ki govorijo što ali šta (in počem se ozir Čakavcov in Kekavcov nazvati morejo Štokavci) in na koncu sloga izgovarjajo *o* namesto *l*; — drugi so Horvati, ki namesto što ali šta govoré ča (po čem se zovejo tudi Čakavci) in na koncu slogov izgovarjajo *l*, v ostalem se pa ne razlikujejo od Serbov; — tretji so Slovenci, ali kakor jih mi zovemo, Kranjci, ki namesto što govorijo kaj (po čim jih tudi naši imenujejo Kekavce), kteri se od Serbov in Horvatov po jezikih veliko več ločijo, kakor Serbi in Horvati med sabo, pa so njim sopet bližji, kakor kteremu koli drugemu slovanskemu narodu. Med Slovence spadajo tudi današnji Horvatje v Varožlinski, Križevski in Zagrebški okolici (varmeziji), kterih jezik je prelaz iz Kranjskega v serbski. Al čudovito: od kod so oni ondi, kjer so zdaj? Ako je istina, kar Porfirogenet pravi, da so panonski Horvatje bivali med Dravo in Savo, in da njih stolica je bila v Sisku, onda bi trebalo, da so ondi Čakavci ne pa Kekavci!

Gledé na te južne Slovane med sabo bi jez rekel, da je Štokavcov najmanj trikrat toliko, kolikor je Kekavcov in Čakavcov skupej, Kekavcov pa sopet veliko več kakor Čakavcov.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Marburga 22. listopoda. ⸸. Zadnji četertek so nas obiskali svetli knezoškof labodski gg. Anton Martin. Prišli so iz Dunaja, kjer so vizitirali samostan Benedik-

tinov pri Škotih. Serčno so se razveselili čez svoje prihodnje stanovališče. V kratkem času se je dosti storilo, kar se posebnemu trudu gosp. farm. M. Glazerja zahvaliti imamo. Do mladoletja bo poslopje gotovo. — Od koroške meje že čujemo matike in sekire, ktere tù delajo za železnico. Upati je tudi, da bo iztočna železnica tudi pri Marburgu se z južno zedinila. Mi Marburčani bodemo tedaj „Gross-städteri“ in bela Ljubljana naj se skrije potem pred nami! — Dijakov letos imamo zadosti. V pervi šoli jih je 90; mogli smo tedaj paralelni razred vpeljati. Za novega učitelja je prišel Vaš za šolstvo vès uneti rojak J. Majciger iz Krajnske gore; učí latinščino in slovenščino. — Letos bodemo obhajali stoletnico obstanka naše gimnazije. Že se posvetujemo, kako bi se najslavniše dala ta reč obhajati. Drugokrat Vam utegnem kaj več povedati od te imenitne slavnosti. — Tergatva je pri nas dobro izdala, večidel boljše kakor lani. Pekersko se prodaja od 60 do 90 fl. Gornještajerci letos dosti vina nakupujejo posebno iz velikonedeljskih, ormožkih in lutomerških goric. Sladkega Zaverčana je malo viditi na kolodvoru. Beremo, da ste Vi z igrališnim ravnateljem, kteri že več let naš teater opravlja, bolj zadovoljni kakor mi. Lahko! ker nam je pustil pléve, zernje pa je v Ljubljano odnesel. Pri nas druzega ni viditi kakor „Coulissenreisserei“ in pa „fade Lerchenfelderspassmacherei.“ Kakor je umetno življenje meršavo, tako tudi družbeno. Razun nekoliko kavarnic ni nikakoršnega mesta za razveseljevanje. Ubogi učitelj in urednik, kteri stol segreva celi božji dan, zvečer pa ne vé nikamor, kjer bi muke življenja pozabil! Da bi vendar imeli kakšno kasino. Ali Marburžanom manjka — — — ravno ne novcov — al „sensus communis“, po slovenski: „vkup deržimo“, „vkup se veselimo“ — to je, kar pogrešamo.

Iz Tersta 26. nov. Г. Pred nekimi tedni je izgovoril nekdo v teržaškem časniku željo, da bi kdo iz Ljubljane ali iz Krajnskega sploh se lotil, dobro mleko in smetano v Terst po železnici pošiljati, ker bi tako našemu mestu kaj dobro vstregel. Z veseljem beremo v nekem teržaškem italijanskem časniku oznanilo, da nam pošilja nekdo vsaki dan iz Ljubljane dobrega mleka na prodaj.

Iz Ljubljane. Zvedili smo, da je c. kr. kupčijsko ministerstvo dovolilo, nove ceste iz Logatca in Postojne do ondotnih kolodvorov železnice narediti.

Novičar iz raznih krajev.

C. k. dnarstveno ministerstvo je z razpisom od 6. okt. zaukazalo, da se smejo že zdaj novi sreberni dnarji avstrianske veljave pri vseh plačilih c. kr. dnarnicam in pobernim uredom dolžnih rabiti, in sicer plača mali zvezni tolar 1 fl. 25½ kr., forintnik ali goldinar 57 kr., četertforintnik 14¼ kr. dosedanjega dnarja. — Moguncijo, po nemško Mainz, je eno najstarejih mést nemške dežele, in že Rimci so imeli ondi svoje mesto Moguntiacum. Precej veliko je in leží na reki Rajnu blizo tam, kjer se réka Majn v njo izliva, v hesenskem velikovojvodstvu. Od leta 1814 je najvažnija nemško-zvezna terdnjava proti Francozkemu, v kteri imajo avstrianski in pruski vojaki posadko. Velikost grozne nesreče, ktera je to mesto 18. t. m. zadela, se dá še le zdaj nekoliko bolj natanko pregledati. Kmalo po 3. uri popoldne je zadonélo strašno gromenje, zemlja se je stresla, hiše so se majale, strehe poderale, okna drobile. Strah je bil neizrekljiv. Tako imenovan „Kästrich“ in gornja „Gaugasse“ je bil kup razvalin, pod kterimi so bili njegovi prebivavci pokopani. Serce se je tergalo vsakemu, kteri je vidil strašno razmesarjene trupla raztresene ležati ali nesrečne umérati; starši so otroke, otroci starše iskali, možje svoje žené in žene možé klicali! Kjer je stal hram za smodnik (stolp), zijá zdaj silno velika razorana jama. Kamnje je letélo po celem mestu in ¾ ure deleč, in je, kamor je priletélo, ljudí, živino in hiše pobijalo. V stolpu je bilo 200 centov smodnika, 700 napolnjenih granát in kakih 240 zažigavnih krogel. Velika sreča, da se še te niso unéle, še bolj se je pa previdnosti božji zahvaliti, da so pred nekimi tedni več sto centov smodnika odpeljali. Koliko je po tej nesreči ljudí ob življenje in zdravje prišlo, še ni mogoče povedati; da jih je več sto, naznanjajo vsi časniki. Kako se je pa taka grozna nesréča primerila? Marsikako so to vganjevali, al najnoveji časniki pa pišejo, da jo je strašna hudovoljnost nad mesto prinesla! Čakati pa moramo, da se ta govoríca poterjena skaže, potem jo bomo povedali, kakor tudi število ubitih in ranjenih naznanili. Presvitli cesar, komaj strašno nezgodo zvediti, so koj iz lastne dnarnice 20,000 fl., in presvitla cesarica Elizabeta 2000 fl. v pomoč nesrečnemu mestu poslati ukazali, verh tega pa še ministru notranjih zadev zapovedali, poskerbeti, da se v celem cesarstvu po deželnih poglavarstvih in škofijah mili darovi za nesrečne Mogunčane poberajo. Tudi presvitla cesarica vdova, Karolina Avgusta, so 2000 fl. v ta namen podarili. — Kakor je v nemških časnikih brati, bo namesti pruskega kralja njegov brat še dalje tri mesce vladal. — Iz Londona je došla čudna novica, da je imela angležka vlada namen, nekoliko bark pred Napol poslati, da bi napolsko vlado prisilila, dva o poslednji poskušeni prekucíi vjeta Angleža v Salerni spustiti. Ker je avstrijanska vlada se z lepim zoper to postavila, je angležka odjenjala. — V Bajonu na Francozkem je néki 19. t. m. se enaka nesreča zgodila, kakor v Moguncii. — Na Rusovskem bodo 1862 tisuče leto obstanjka rusovskega cesarstva obhajali. Car je ukazal, da se v spomin te obletnice v Novgorodu, v pervem stolnem mestu rusovskih vladarjev, spominek postavi. — Iz Moldove in Valahije piše nek francozk časnik, da se v teh in sosednih deželah vstaje bojé. Da so odborniki v divanih prav rogovilasto obnašajo, je res, da so pa prebivavci njih homatij že do gerla siti, je še bolj res, in komaj čakajo, da bo zbor v Parizu njih zadeve v roko vzel in uravnal. O zedinjenji že skorej nikjer ni več govorjenja. — Obsojene zorotnike zoper življenje serbskega kneza so v težkem železji v Gurgusovac odpeljali v težko ječo za vse dní. — V Černigori ni samo vse še pri starem, ampak od dné do dné prihaja stiska te uboge deželice huja in večja. Tù ni več pravice in kjer ni te, tudi sodnika ni. Šeptavci in osumljevavci so sodniki, ker je knez preveč od strasti omamljen, da bi um in serce poslušal. Derží ga pa tudi strah vedno v njegovem poslopji, da si ne upa, med ljudstvo stopiti. Ravno zvémo, da je Danilo svojim podložnim prepovedal, s Turki kaj opraviti imeti. Ropanja in morjenja ni konca ne kraja.

Kratkočasnica za poskušnjo s cirilico pisana.

Spisal Matija Majar.

Неkі слуга (служабнік) несе две драгоцені чаші (Schale), по несречі се му ізмузне једна чаша з рок, паде на тла ін се потрупље. Побере шібре ін гре в страху к господу, держеч в једној року цело чашо в другој шібре. Закај па нісі пазльівеји, рече господ; како сі па делал? — Таколе, господ жлахтні, одговорі слуга, ін спусті ше уно цело чашо на тла, да бі господ віділ, како је перва шла в шібре.

Pogovori vredništva. Gosp. J. L. v. Ž. Tudi prevodi se bojo radi vzeli.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**